

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

P 0 8 1 A 1 0 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Ponedeljek, 26. maj 2008 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začinjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepите oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 21 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev napišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

Priloga k Izpitni poli 1

/ Utrinki dediščine

Pritrkavanje

Glasba zvonov

V življenju ljudi so imeli zvonovi zmeraj pomembno vlogo: bili so ponos vsake vasi, fare, mesta. Merili so čas, naznanjali semanje dni, oznanjali nesrečo, odganjali točo, pomagali napovedovati usodo, vabili v cerkev, žalovali za umrlimi, ob praznikih pa veselo peli. V preteklosti so jim pripisovali še prav posebno moč. Ko so še verjeli v čarovnice, so ponekod trdili, da se vse čarovnice vrnejo domov, preden zvonovi začnejo zvoniti dan.

Zvonjenje je bilo še posebno slovesno takrat, kadar so zvonove uporabili kot glasbilo tako, da so nanje pritrkavali. Glasba zvonov, ki se je ohranila vse do danes, je ljudska glasbena umetnost, ki velja za posebnost slovenskega etničnega prostora. Igro zvonov sicer poznajo tudi drugod po Evropi (v Švici, Franciji, Angliji, Belgiji, Italiji), a pri njih v ta namen uporabljajo posebej izdelane

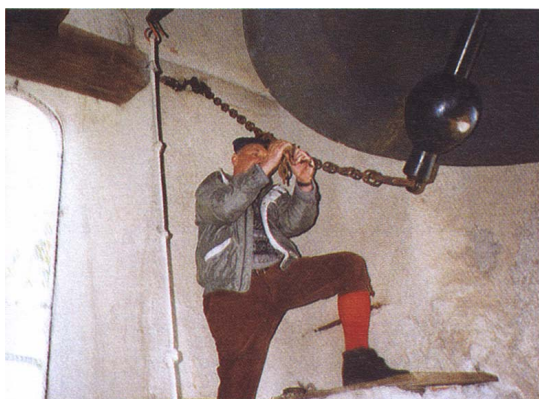

Foto: Franc Blejč

Pritrkavanje na Šmarni gori

zvonove in ustrezne mehanizme. Na Slovenskem pa pritrkovalci ubrane melodije izvablajo iz zvonov, ki so sicer namenjeni navadnemu zvonjenju. Podatki, kdaj se je uveljavilo pritrkavanje, niso zanesljivi. Strokovnjaki pravijo, da naj bi pri nas ta navada segala v 16. stoletje.

Pitrkovalci so pravi ljudski umetniki. Pritrkavanje je ritmično zvonjenje, ko se glasovi posameznih zvonov zlivajo v melodijo, nastalo neposredno z udarci kladiv ali kembeljev, ki visijo v notranjosti zvonov. Po tem se pritrkavanje tudi bistveno razlikuje od navadnega zvonjenja, pri

Miniaturni zvonovi za učenje pritrkavanja

katerem zvonar zaniha zvon s potegom vrvi. Pravilo veleva, da mora vsak pritrkovalec igrati le na en zvon. Najpomembneje pa je, da so posamezniki med seboj popolnoma ritmično uigrani. V neposredni bližini donečih zvonov – za pravo pritrkavanje sta potrebna vsaj dva, še bolje pa trije ali več zvonov s prav toliko pritrkovalci – je skorajda nemogoče razločno slišati udarce sosedu. Melodijo in ritem je treba preprosto začutiti. Pri tovrstnem skupinskem muziciranju je najpomembnejši prav ritem. Udarjanje na zvonove namreč ponuja številne ritmične možnosti. Izurjeni pritrkovalci, ki imajo dobršno mero glasbenega občutka, so po navadi pravi mojstri. Melodije ali viže, kot jim pravijo, dobro poznajo in jih razlikujejo ter si sproti izmišljajo nove. Začetniki se najprej naučijo tako imenovane stoječe viže, ko vsi zvonovi mirujejo. Pozneje pridejo na vrsto leteče viže, ko eden izmed zvonov niha in daje osnovni ritem. Sicer pa, kot pravi ena izmed desetih pritrkovalskih »zapovedi«: Kolikor zvonov, toliko pritrkovalcev! In kdaj pritrkavajo? Ponavadi za vse večje cerkvene praznike, ponekod pa tudi za prvi maj ali kateri krajevno pomemben dogodek.

Pritrkavanje je torej nekakšna glasbeno-estetska dopolnitev običajnega zvonjenja. Je svojevrstno muziciranje, ki je vsekakor vredno občudovanja.

Nataša Jager Radin

(Prirejeno po reviji Svet&ljudje, september 2004.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. S katerim prevladujočim namenom je avtorica tvorila izhodiščno besedilo?

Avtorica je besedilo napisala predvsem zato,

- a) da bi naslovnika povabila na tečaj pritrkavanja.
- b) da bi naslovniku predstavila pritrkavanje kot del slovenske kulturne dediščine.
- c) da bi naslovnika prepričala, naj se začne ukvarjati z ljudsko glasbeno umetnostjo.
- č) da bi ji naslovnik poročal o tečaju pritrkavanja na Šmarni gori.
- d) da bi naslovnika seznanila z desetimi pritrkovalskimi zapovedmi.

(1 točka)

2. V povedi razložite, v čem se pritrkavanje in navadno zvonjenje bistveno razlikujeta.

(3 točke)

3. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Igro zvonov poznamo samo v Sloveniji.	DA	NE
Pri pritrkavanju se zvonovi uporabljajo kot glasbilo.	DA	NE
Kembelj je kladivu podoben predmet, ki je gibljivo pritrjen v zvon.	DA	NE
Na Šmarni gori pritrkavajo samo za prvi maj.	DA	NE
Pri učenju pritrkavanja obstajajo posebna pravila.	DA	NE
Izraza <i>stoječe viže</i> in <i>leteče viže</i> označujeta dve različni stopnji v procesu učenja pritrkavanja.	DA	NE

(3 točke)

4. O čem govorijo posamezni odstavki izhodiščnega besedila? Na črtilo pred ustrezno podtemo zapišite številko odstavka.

___ pritrkovalci in učenje pritrkavanja

___ razširjenost pritrkavanja in njegove posebnosti na Slovenskem

___ vloga zvonov v življenju ljudi

(2 točki)

5. V vsaki vrsti podčrtajte ustrezno možnost.

Izhodiščno besedilo je

- publicistično/znanstveno
- umetnostno/neumetnostno
- zasebno/javno

(1 točka)

6. V preglednici s križcem označite prevladujoči način razvijanja teme v navedenih odstavkih.

Odstavek	Način razvijanja teme	
	Razlaganje	Opisovanje
1. odstavek (V življenju ljudi ...)		
3. odstavek (Pritrkovalci so ...)		

(2 točki)

7. Dopolnite povedi s podatki o izhodiščnem besedilu.

Avtorica besedila _____ je s fotografom _____ pripravila besedilo z naslovom Pritrkavanje, objavljeno v reviji _____, in sicer v rubriki _____. Besedilo je opremljeno s fotografijama, s katerima je sporočevalka želela _____.

(3 točke)

8. V drugem in tretjem odstavku izhodiščnega besedila je avtorica uporabila različne besedne zveze, s katerimi je pritrkavanje predstavila kot glasbeno umetnost. Na črte zapišite tri od teh besednih zvez.

(2 točki)

9. Besede povežite z ustreznimi slovenskimi sopomenkami, tako da na črtice napišete ustrezne številke.

_____ etničen	1 lep
_____ estetski	2 majhen
_____ etičen	3 naroden
_____ muzicirati	4 nraven
_____ miniaturen	5 igrati
	6 naraven
	7 zgodovinski

(2 točki)

10. Na črto zapišite, v katerem pomenskem razmerju so besede v isti vrsti.

melodija – viža _____

zvonjenje – pritrkavanje _____

kladivo – kembelj _____

(2 točki)

11. Dopolnite povedi tako, da iz besednih zvez v oklepaju tvorite enobesedna poimenovanja.

Skoraj vsak kraj ima svoje ime za to igro zvonov. _____ (prebivalci Gorenjske)

mu pravijo potrkavanje, _____ (prebivalci Bele Krajine) linganje,

_____ (prebivalci Rezije) klotananje, _____ (prebivalci

Porabja) klonkanje in _____ (prebivalci Koroške) nabijanje.

(2 točki)

12. Podčrtajte besedo, ki ne spada v isto besedno družino, in svojo izbiro utemeljite v povedi.

zvonjenje, zvoniti, pozvoniti, zvonček, zvonarna, zvončkljanje, zvočnik, zvonik, zvonec

Utemeljitev: _____

_____ (3 točke)

13. V vsaki vrstici podčrtajte ustrezno možnost.

Tvorjenka *zvonar*

– ima enodelno/dvodelno besedotvorno podstavo.

– je nastala z zlaganjem/s sestavljanjem/z izpeljevanjem/
s sklapljanjem.

– ima skladijsko podstavo *kdor zvoni/prodajalec zvonov*.

(3 točke)

14. Kaj pomeni pritrkovalska »zapoved« *Kolikor zvonov, toliko pritrkovalcev?*

a) Vsak pritrkovalec ima svoj način zvonjenja.

b) Melodija pritrkavanja je odvisna od števila zvonov.

c) Pritrkovalci morajo biti med seboj ritmično uigrani.

(1 točka)

15. Preberite slovarski sestavek in odgovorite na vprašanja.

fára -e ž, *farân*, *fârški*. Prevzeto iz srvnem. *pharre* (nem. *Pfarre*) 'fara', kar je verjetno izposojeno iz poznolat. *parrochia* 'fara', to pa iz gr. *paroikía* 'soseska', izpeljanke iz gr. *pároikos* 'sosednji' (Kl, 539). Gr. beseda je sestavljena iz gr. *para* 'pri' in *oĩkos* 'hiša'. Iz bav. srvnem. *pharr* 'župnik', kar ustreza današnje nem. *Pfarrer*, je izposojeno sloven. *fâr* v enakem pomenu. Glej tudi *fárovž* in *fájmošter*.

A Slovarski sestavek spada v

- a) Slovar slovenskega knjižnega jezika
- b) Etimološki slovar
- c) Slovar tujk
- č) Slovensko-nemški slovar

B Ustrezno podčrtajte. Beseda *fara* je po izvoru d o m a č a / p r e v z e t a.

C Podčrtajte sopomenko besede *fara* in jo uporabite v novi povedi.

Sopomenka besede *fara* je ž u p n i j a / o b č i n a / v a s.

Poved _____

(5 točk)

16. Katero razmerje je izraženo v spodnji povedi? Izberite ustrezno možnost.

Pri pritrkavanju v zvoniku je pametno uporabljati čepke za ušesa, ker lahko glasno zvonjenje poškoduje sluh.

- a) stopnjevalno
- b) vzročno
- c) protivno
- č) sklepalno

(1 točka)

17. Poved iz 16. naloge (*Pri pritrkavanju ...*) preoblikujte tako, da bo dopolnjevalni (drugi) stavek izražal posledico osnovnega (prvega) stavka.

(2 točki)

18. Preberite naslednji povedi.

Podatki, kdaj se je uveljavilo pritrkavanje, niso zanesljivi. Strokovnjaki pravijo, da naj bi pri nas ta navada segala v 16. stoletje.

A Kako sta povedi med seboj besedilno povezani? Podčrtajte naveznik in nanašalnico.

B V katerem naklonu je glagol *bi segala*? _____

Pojasnite, zakaj je glagol v tem naklonu.

(5 točk)

19. S katero enostavčno povedjo bi lahko zamenjali spodnjo poved, tako da se pomen ne bi spremenil?

Podatki, kdaj se je uveljavilo pritrkavanje, niso zanesljivi.

- a) Podatki o uveljavitvi pritrkavanja niso zanesljivi.
- b) Podatki ob uveljavitvi pritrkavanja niso zanesljivi.
- c) Podatki z uveljavitve pritrkavanja niso zanesljivi.
- č) Podatki pred uveljavitvijo pritrkavanja niso zanesljivi.

(1 točka)

20. Pravopisno uredite naslednje besedilo. Številka v okvirčku pomeni število napak v vrstici.

- 1 Na ozemlje današne Slovenije so v najstarejšem obdobju prihajali predvsem beneški
- 2 zvonovi, kasneje pa tudi koroški. Vlivali so jih potujoči zvonarji ki so hodili iz kraja v
- 2 kraj in kar tam ulili zvon. Najstarejši zvon pri nas ki ga je okoli 1310 leta ulil zvonar
- 2 Jacobus iz Benetk hrani narodni muzej v Ljubljani. Drugi po starosti je zvon, ki visi
- 2 v zvoniku Ljubljanske Stolnice in je delo zvonarjev Bela in Vivencija.

(4 točke)

21. Napišite poročilo.

Zamislite si, da ste se od 21. 7. do 30. 7. 2005 na Šmarni gori udeležili poletne šole pritrkavanja, ki jo je organiziralo pritrkovalsko društvo Ledinek. Program šole je razviden iz priloženega vabila. Za šolsko glasilo napišite poročilo o poletni šoli pritrkavanja. Pomagajte si s podatki iz izhodiščnega besedila in priloženega vabila. Vaše besedilo naj obsega od 80 do 100 besed. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

VABILO NA POLETNO ŠOLO PRITRKAVANJA

Pitrkovalsko društvo Ledinek organizira Poletno šolo pritrkavanja na zvonove, ki bo potekala na Šmarni gori od 21. 7. do 30. 7. 2005. Namenjena je začetnikom.

Udeleženci se bodo seznanili:
z osnovami pritrkavanja in glasbe,
z zgodovino pritrkavanja na Slovenskem,
s komponiranjem na računalniku,
z vsakodnevnim izvajanjem melodij.

Učenje pritrkavanja bomo združili z družabnim srečanjem.

Davor Koren,
vodja poletne šole pritrkavanja

Prazna stran